

гъэтхалэм N_2 101 (21114)

2016-рэ илъэс

ШЭМБЭТ МЭКЪУОГЪУМ и 4

> сыхэтыутыгьэхэр ык/и намыкі къзбархар тисайт ижъугьотэштых WWW.ADYGVOICE.RU

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

ЛІЫШЪХЬЭМ ИІОФШІЭГЪУ ЗЭІУКІЭГЪУХЭР

Фестивалым изэхэщэн тегущыІагъэх

Адыгэ Республикэм и ЛІышъхьэу ТхьакІущынэ Аслъан Дунэе кинофестивалэу Шъачэ щыкІощтым икІэщакІоу, ипрезидентэу Бэлэгъэ-Къандур Любовь, ащ игъусэхэ Бэлэгьэ Роберт, Борэй Марат тыгъуасэ аІукІагъ.

илъэсым тыгъэгъазэм и 10-м щыублагъэу и 16-м нэс Шъачэ щырагъэкІокІынэу агъэнэфэрэ Дунэе кинофестивалым изэхэщэн епхыгъэ Іофыгъохэм къэзэрэугьоигъэхэр атегущы-

Іофтхьабзэм икіэщакіоу, адыгэ бзылъфыгъэу Бэлэгъэ-Къандур Любовь Урысыем къыщыхъугъ, ау джырэ уахътэм Великобританием щэпсэу. Культурэм, искусствэм, литературэм, журналистикэм, кином, нэмык лъэныкъохэмкІи гъэхъэгъэшІухэр ышІыгъэх. Адыгэ лъэпкъым къыхэкІыгъэ бзылъфыгъэ анахь чанхэм, Іушхэм ясатырэ пытэу хэт. АР-м и ЛІышъхьэ пэублэ псалъэ къышІызэ, мыщ фэдэ лъэ-

Іофтхьабзэм хэлэжьагъэх гэпІэ инхэм анэсыгъэ Бэлэгъэ-АР-м иминистрэхэм я Каби- Къандур Любовь рэзэныгъэ гунет хэтхэр, культурэм иІофы- щыІэхэмкІэ зыфигьэзагь, адыгэ шІэхэр, нэмыкІхэри. 2016-рэ лъэпкъым ар зэрэщыщым урыгушхон фаеу ылъытагъ.

— Лъэшэу тигуапэ тиреспубликэ шъукъызэрэк Іуагъэр, къыІуагъ ТхьакІущынэ Аслъан хьакІэхэм зафигъазэзэ. — Искусствэм цІыф лъэпкъ зэфэшъхьафхэр, къэралыгьохэр зэрепхых. Арышъ, фестивалэу зэхэшъущэщтым мэхьанэшхо иlәу сэльытэ. «Гьогумаф!» шьосэю, шъуигухэльхэр къыжъудэхъунхэу сышъуфэлъаю.

АР-м и Лышъхьэ иунашъокІэ щытхъуцІэу «Адыгэ Республикэм искусствэхэмкІэ изаслуженнэ ІофышІэшху» зыфиІорэр Л.Бэлэгъэ-Къандур фагъэшъо-

ИІофшіагъэ мыщ фэдэ осэшхо къыфэзышІыгъэ республикэм ипащэ зэрэфэразэр къы-

хигъэщыгъ нэужым гущыІэр зыштэгъэ Бэлэгъэ Любовь. Ащ къызэриІуагъэмкІэ, кинофестивалыр зэхищэныр ыгу къызехьэм, Урысыем илІыкІоу Великобританием щыІэм зыфигъэзагъ, ащкІэ Посольствэми, нэмыкІ цІыфыбэхэми къыдырагъэштагъ.

— Лондон, Москва, нэмык къэлэшхохэм афэдэу Шъачи непэ дэгъоу дунаим щызэлъашІэ. Ащ амалэу къытыхэрэр къызфэдгъэфедэнхэ фае, къыІуагъ Любовь. — Политикэм емыпхыгъэ Іофтхьабзэу мыр щытыщт, къэралыгьохэр, цІыф лъэпкъхэр зэрипхыщтых. Урысыем непэ зэгурыІоныгъэ зэрилъыр, цІыфхэр мамырэу щы Іэнхэу зэрэфаехэр Европэм щыпсэухэрэм алъыдгъэ-Іэсын фае, ащкІэ фестивалым амалышІухэр къетых. ЗэрэдгъэнафэрэмкІэ, текІоныгъэр къыдэзыхырэ фильмэхэр Великобританием къыщыдгъэлъэгъощтых. Джащ фэдэу шІушІэ Іофтхьабзэхэри зэхэтщэщтых, заохэм, зэпэуцужьхэм ахэкІодэгьэ, шъобж ахэзыхыгьэ тидзэкІолІхэм яунагъохэм, ясабыйхэм ІэпыІэгъу тафэхъущт.

Мыщ къырахьылІэщт фильмэхэм уасэ афэзышІыщт жюрим дунаим щыцІэрыІо кинорежиссерхэр, артистхэр къырагъэблэгъэнхэу агъэнафэ. Канн щыкІогьэ кинофестивалым Шъачэ щызэхащэщт Іофтхьабзэм ипрограммэ къыщагьэлъэгъуагъ, специалистыбэхэм ащ осэшlу

ТХЬАРКЪОХЪО Адам.

Сурэтыр А. Гусевым тыри-

Депутатхэм апай

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм ия 59-рэ зэхэсыгъо 2016-рэ илъэсым мэкъуогъум и 9-м щыІэщт.

Зэхэсыгьом зышахэпльэштхэм мыш къыкІэльыкІорэ Іофыгьохэр ахагъэхьагъэх: законопроектэу «Адыгэ Республикэм и Законэу «Муниципальнэ къулыкъумкІэ стажыр къызэрэрадзэрэ, нэмык пъэхъанхэу юф зашагъэхэр ащ зэрэхалъытэрэ шыкіэм ехьылlагь» зыфиlорэм зэхъокlыныгьэхэр фэшlыгьэнхэм фэгьэхьыгъэм» ятІонэрэу хэплъэгъэныр; законопроектхэу «2015рэ илъэсымкІэ Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджет зэрагъэцэкlагъэм ехьылlагъ», «2015-рэ илъэсымкlэ Адыгэ Республикэм шюкі зимыіэ медицинэ страхованиемкіэ и Чыпіэ фонд ибюджет зэрагъэцэкlагъэм ехьылlагъ», «Адыгэ Республикэм Іофшіэнымкіэ ирынкэ нэшэнэ гъэнэфагъэу иіэхэр къызыхэщырэ коэффициентыр 2017-рэ илъэсымкІэ гъэнэфэгъэным ехьылІагь», «Кадастрэ уасэхэм къапкъырыкІыхэзэ, цІыфхэм яунэе мылъку хэбзэ ахьхэр Адыгэ Республикэм щателъхьэгъэнымкІэ шэпхъэ зыкІхэр агъэфедэу заублэщт мафэр гъэнэфэгъэным ехьылІагъ» зыфиІохэрэм, «Адыгэ Республикэм изаконхэу «Адыгэ Республикэм имуниципальнэ къулыкъу ехьылІагь», «Адыгэ Республикэм и Уплъэкly-лъытэкlo палатэ ехьылlагъ», «2016-рэ илъэсымкіэ Адыгэ Республикэм шіокі зимыіэ медицинэ страхованиемкІэ и ЧІыпІэ фонд ибюджет ехьылІагь», «Организациехэм ямылъку хэбзэlахь зэрэтыралъхьэрэм ехьылlагъ» зыфиlохэрэм зэхъокlыныгъэхэр афэшlыгъэнхэм афэгъэхьыгъэм» апэрэу ахэплъэгъэныр ыкІи нэмыкІ Іофыгъохэр.

Жуковскэм иурам тет унэу N 22-м хэт Залышхоу зэхэсыгьохэр зыщызэхащэрэм сыхьатыр 11.00-м ащ июфшіэн щыригъэжьэщт.

> Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэу Владимир НАРОЖНЫЙ

«Адыгэ макъэм» иныбджэгъу лъапіэхэр!

2016-рэ илъэсым иятІонэрэ илъэсныкъо кІэтхэгъу уахътэр макlo. Почтэм иотделениехэм «Адыгэ макъэм» мыщ фэдэ уасэхэмкІэ шъуащыкІэтхэн шъулъэкІыщт: индексэу 52161-рэ зиіэу тхьамафэм 5 къыдэкlырэм — *сомэ 808-рэ чапыч 72-кlэ*;

индексэу 52162-р зиlэр заом ыкlи lофшlэным яветеранхэм фэгъэкlотэныгъэ яlэу *сомэ 790-рэ ча*пыч 62-кІэ къыратхыкІын алъэкІыщт.

Къалэу Мыекъуапэ щыпсэурэ ГЪЭЗЕТЕДЖЭХЭР!

Редакцием дэжь щыт киоскым «Адыгэ макъэм» шъущыкІэтхэн шъулъэкІыщт. (Мыщ щыкІатхэхэрэм киоскым ежь-ежьырэу гъэзетыр чахыжьзэ ашыщт).

Къалэу Мыекъуапэ дэт хъызмэтшІапІэхэу, организациехэу, учреждениехэу корпоративнэ шіыкіэм тетэу гъэзет экземпляр 15-м къыщымыкіэу къизытхыкІыхэрэр редакцием сомэ 200-кІэ щыкІэтхэнхэ алъэкІыщт.

Университетхэу, институтхэу, еджапІэхэу корпоративнэ шІыкІэм тетэу гъэзет экземпляр 15-м къыщымыкі у къизытхыкіын зимурадхэр редакцием соми 150-кlэ щыкlэтхэнхэ алъэкlыщт. Мыхэм къыратхыкІыгьэ гьэзетхэр яофисхэм редакцием афещэжьы.

Ныбджэгъу лъапІэхэр, шъукіатх лъэпкъ гъэзетым!

ЗЭКЪОШНЫГЪЭМ ИПЧЫХЬЭЗЭХАХЬ

Къашъор — мамыр псэукI

Адыгэ Республикэм изаслуженнэ артисткэу, «Империем» ихудожественнэ пащэу Самира Зопунян ныбджэгъухэр нахь зэфищэнхэм, лъэпкъэу республикэм щызэдэпсэухэрэр искусствэм иамалхэмкІэ нахьышІоу зэрэшІэнхэм афэгъэхьыгъэ Іофыгъохэр зэрихьагъэх. Концертыр зезыщэгъэ Ацумыжъ Адамэ къызэриІуагъэу, кІэлэцІыкІоу къашъомэ афагъасэхэрэм язэфыщытыкІэхэр зэрэпытэхэрэр щыІэныгъэм къыщэлъагъо.

Урысыем культурэмкІэ изаслуженнэ ІофышІэу Къулэ Амэрбый къашъом купкІэу иІэм цІыфыр зэрипІурэм иеплъыкІэхэр къыриІолІагъэх. КъэшъуакІом лъэбэкъоу, нэплъэгъоу пчэгум къыщишІырэ пэпчъ къашъор къызэрэзэТуихырэм осэ хэхыгъэ ептыным имэхьанэ хигъэvнэфыкІыгъ.

КъэшъуакІохэу Виталий Клименкэр, Адам, нэмыкІхэри концертым хэлэжьагъэх. Адыгэ Республикэм изаслуженнэ артистхэу Нэчэс Анжеликэрэ ЛІыбзыу Аслъанрэ яорэдхэмкІэ,

мэкъамэу агъэжъынчыгъэмкІэ пчыхьэзэхахьэр къагъэбаигъ. Купэу «Майкопчанкэм» лъэпкъ шэн-хабзэм ехьылІэгьэ къашъор къышІыгъ. Урыс, ермэл, адыгэ, нэмыкі къашъохэр кіэлэціыкіухэм къагъэлъэгъуагъэх. Адыгэ Республикэм икъэралыгъо быракъ пчэгум щагъэбыбатэзэ

концертым къашъохэр къыщашІыгъэх.

Ны-тыхэм ацІэкІэ Адыгеим изаслуженнэ артисткэу Уайкъокъо Асыет зэхэщакІохэм гущы-Іэ фабэхэр къафијуагъэх.

САХЬИДЭКЪО Нурбый. Сурэтхэр концертым къыщытетхыгъэх.

1437- 2016-

• ПСАУНЫГЪ

Іофыгъо шъхьаІэхэм ащыщых

Зидунай зыхьожьыхэрэм япчьагьэ нахь макІэ -систа мехебаахтфоІ едеІшыдоІсф мынетанІш кІэн фэгъэзэгьэ республикэ межведомственнэ комиссием изычэзыу зэхэсыгьо мы мафэхэм щы Гагъ. Ар зэрищагь АР-м и Премьер-министрэ игуадзэу Наталья Широковам.

Зэхэсыгъом джащ фэдэу хэлэжьагъэх АР-м псауныгъэр къэухъумэгъэнымкІэ иминистрэу Мэрэтыкъо Рустем, ащ иапэрэ гуадзэу Галина Савенковар, Адыгеим ІофшІэнымкІэ ыкІи социальнэ хэхъоныгъэмкІэ иминистрэ игуадзэу Хьэпэе Марыет, нэмыкІхэри.

Демографием ылъэныкъокІэ Іофхэм язытет ары апэрэу зэхэсыгъом зыщытегущыІагьэхэр. 2016-рэ илъэсым щылэ мазэм къыщыублагъэу мэлылъфэгъум нэс Адыгеим нэбгырэ 1791рэ къыщыхъугъ. БлэкІыгъэ илъэсым мыщ фэдэ уахътэм егъэпшагъэмэ, а пчъагъэр нэбгыри 4-кІэ нахь макІ. Мы илъэсым щылэ мазэм къыщыублагъэу мэлылъфэгъум нэс нэбгырэ 1989-мэ ядунай ахъожьыгъ. 2015-рэ илъэсым егъэпшагъэмэ, мыгъэ а пчъагъэр нэбгыри 125-кІэ нахь макІэ хъугьэ. Зигугъу къэтшІырэ уахътэм къыкІоцІ республикэм къыщыхъугъэм нахьи зидунай зыхъожьыгъэр нэбгыри 198-кІэ нахьыб. Пкъышъолым лъыр тэрэзэу къызэрэщемык ок Іырэм ыпкъ къикІыкІэ мыгъэ нэбгырэ 1092мэ ядунай ахъожьыгъ. Къыхэгъэщыгъэн фае блэкІыгъэ илъэсым егьэпшагьэмэ, мыгьэ адэбз узым илІыкІыгьэхэм къазэрэщык агъэр. 2015-рэ илъэсым мы узым къыхэкІэу нэбгырэ

337-мэ ядунай ахъожьыгъ, мыгьэ адэбз узым нэбгырэ 309рэ илыкыгь. 2016-рэ илъэсым, мэлылъфэгъум нэс ежь-ежьырэу зызыукІыжьыгъэу нэбгырэ 24-рэ агъэунэфыгъ.

2016-рэ илъэсым пыкlыгъэ мэзипліым къыкіоці Адыгеим игъогухэм мыхъо-мышІэгъи 155-рэ къатехъухьагъ. Ахэм нэбгырэ 205-мэ шъобж зэфэшъхьафхэр ахахыгъэх, 32-мэ ядунай ахъожьыгь.

Сымэджэщхэр врачхэм зэращыкі эхэрэр гумэкіыгьоу зэрэщытыр Мэрэтыкъо Рустем игущыІэ къыщыхигъэщыгъ. Ащ ыпкъ къикІыкІэ зидунай зыхъожьыхэрэм япчъагъэ къыхэхъон зэрилъэкІыщтыр, мы гумэкІыгъор дэгьэзыжьыгьэ хъуным зэрэпылъхэр министрэм къы-Іуагъ.

– Апэрэ ІэпыІэгьур зэрябгьэгьотын фаем, сымаджэхэм узэряІэзэщтым, нэмыкІ Іофыгъо шъхьаІэу медицинэм хэтхэм афэгъэхьыгъэ егъэджэн семинархэр зэхэтэщэх, — къыІуагъ Мэрэтыкъо Рустем.

ГумэкІыгьор дэгьэзыжьыгьэ хъуным пае анахьэу анаІэ зытырагъэтын фэе лъэныкъохэм комиссием хэтхэр атегущы агъэх, унэшъо гъэнэфагъэхэри ашІыгъэх.

Ахъшам

ГЪОНЭЖЬЫКЪО Сэтэнай.

Адыгэ Республикэмрэ Пшызэ шъолъыррэ ащыпсэурэ быслъымэнхэм αφэκΙο

Алахьталэу ГукІэгъу зыхэлъым ыцІэкІэ!

Адыгэ Республикэмрэ Пшызэ шъолъыррэ ащыпсэурэ быслъымэнхэм я Диндэлэжьапіэ иіофышіэхэм аціэкіэ ыкіи сэ сшъхьэк Іэ Адыгеимрэ Краснодар краимрэ арыс бысльымэнхэм сафэгушю НэкІмэзэ льапІэр кьызэрихьэрэмкІэ.

НэкІмазэр мэзэ льапІэу, хьярышхо хэльэу Алахьтаэм быспъымэн пстэуми къафигъэкIvaгъ. Мы мэзэ пъапIэм шІушІэным уфегъасэ, псэр егъэкъабзэ, уиІиман егъэпытэ, Тхьэ Закъом нахь пэблагъэ охъу.

Адыгэ Республикэмрэ Пшызэ шъольыррэ ащыпсэурэ бысльымэн пстэуми псауныгьэ пытэ Тхьэм къаритынэу, Алахьталэм ихъяррэ игук Іэгъурэ къалъигъэ Іэсынэу тафэлъа Іо. Амин!

> Адыгэ Республикэмрэ Пшызэ шъолъыррэ ащыпсэурэ быслъымэнхэм ямуфтиеу КЪЭРДЭНЭ Аскэрбый

Нэкімэзэ мазэм инэмазшіыгъо уахътэхэр

Мафэхэр	рэ илъ.	рэ илъ.	нэмаз НэкІыр зырагъажьэрэр	ғығызықъо- кІырэр	Щэджэгъо нэмаз	Ечэнд нэмаз	нэмаз ХэІэжьыгъу	Джац нэмаз
Бл.	1	6	2:39	4:32	12:42	16:27	20:11	21:52
Гъуб.	2	7	2:38	4:32	12:42	16:27	20:11	21:53
Бэр.	3	8	2:38	4:32	12:42	16:27	20:12	21:53
Мэф.	4	9	2:37	4:32	12:43	16:28	20:12	21:53
Бэр.	5	10	2:37	4:32	12:43	16:28	20:13	21:54
Шэмб.	6	11	2:37	4:32	12:43	16:28	20:13	21:54
Тхь.	7	12	2:37	4:32	12:43	16:28	20:14	21:54
Бл.	8	13	2:37	4:32	12:43	16:29	20:14	21:55
Гъуб.	9	14	2:37	4:32	12:43	16:29	20:14	21:55
Бэр.	10	15	2:37	4:32	12:43	16:29	20:15	21:55
Мэф.	11	16	2:37	4:32	12:43	16:29	20:15	21:55
Бэр.	12	17	2:37	4:32	12:44	16:30	20:15	21:56
Шэмб.	13	18	2:37	4:32	12:44	16:30	20:15	21:56
Тхь.	14	19	2:37	4:32	12:44	16:30	20:15	21:56
Бл.	15	20	2:37	4:33	12:44	16:30	20:16	21:56
Гъуб.	16	21	2:37	4:33	12:44	16:31	20:16	21:57
Бэр.	17	22	2:37	4:33	12:44	16:31	20:16	21:57
Мэф.	18	23	2:38	4:33	12:44	16:31	20:16	21:57
Бэр.	19	24	2:38	4:33	12:45	16:31	20:16	21:57
Шэмб.	20	25	2:38	4:34	12:45	16:31	20:16	21:57
Тхь.	21	26	2:38	4:34	12:45	16:32	20:16	21:56
Бл.	22	27	2:39	4:34	12:45	16:32	20:16	21:56
Гъуб.	23	28	2:40	4:34	12:45	16:32	20:16	21:55
Бэр.	24	29	2:40	4:34	12:45	16:32	20:15	21:55
Мэф.	25	30	2:41	4:34	12:45	16:32	20:15	21:54
Бэр.	26	1	2:41	4:35	12:46	16:32	20:14	21:54
Шэмб.	27	2	2:41	4:35	12:46	16:32	20:14	21:54
Тхь.	28	3	2:42	4:35	12:46	16:32	20:14	21:53
Бл.	29	4	2:42	4:36	12:46	16:32	20:14	21:53
Гъуб.	30	5	2:42	4:36	12:46	16:32	20:13	21:53

Тикъэралыгъо анахьэу щагъэфедэрэ наркотикхэм спайсыр ащыщ хъугъэ. Ащ дакіоу, нахь щынэгъошхо ин къызыпыкІырэ наркотик лъэпкъхэу «соль» е «кристалл» зыфаюхэрэр пытэу тищыІэныгъэ къыхэуцуагъэх.

ыкІи «хьадэгъу фыжьыр»

ГухэкІ, ау мыхэм якъэгъотын къин пылъэп. Мыхэм ныбжьыкІэхэр апыщагьэ зэрэхъухэрэм непэ зэрэдунаеу егьэгумэкІы. ТелевизорымкІэ тлъэгьурэ сюжетхэм гур агъэузы. Спайсым ыпкъ къикІыкІэ зидунай зыхъожьыхэрэм якъэбарэу зэхэтхырэм тигъэрэхьатырэп. Мы гумэкІыгъор къэлэ инхэм нахь ащыІагъ, аужырэ илъэситфым Адыгеим лъэшэу зыщиушъомбгьоу ыублагь. Ащ пае мы наркотик лъэпкъхэр зыщэхэрэм, язэрарэу къакІорэм, апыщагъэ зэрэхъухэрэм тигъэзет инэкlубгъохэм къащитloтыкІынэу итхъухьагъ.

Ар зэрэщыІэр 2004-рэ илъэсыр ары УрысыемкІэ къызытшІагьэр. Мыр тучанхэм апэ шъхьафитэу ащащэщтыгъ ыкІи «щэкІо Іушхэм» наркотикэу алъытэщтыгъэп. Апэуцужьыхэрэм мытутынэу, никотин хэмылъэу, къэкІырэ уц къэбзэ зэхэгьэкІухьагьэхэм ахэшІыкІыгьэу къарающтыгъ. Арэу щытми, къэкІырэ уцхэм ащыщыбэхэм щэнаутхэр ахэлъых.

Мэ ІэшІу зыпыурэ тутын зэхэгъэкІухьагъэхэм ахалъытэзэ, бэрэ тучанхэм ар ащащагь. Ащи удэкІотэжьынэу щытыгь. Джы тхьамык агьор а уц зэхэлъхэр химическэ вещество (бэдэдэу зэтырафых) зэфэшъхьафхэмкІэ агъэшъокІыхэ зэрэхъугьэр ары. ГущыІэм пае, къэкІырэ уц Іэзэгъоу ромашкэр пштагъэми, химическэ веществокІэ загъэшъокіыкіэ, зэрарышхо пкъышъолым регъэкіы. ЗэрэхъурэмкІэ, цІыфым ащ гу лъимытэу синтетикэм ешъонэу регъажьэ. А тутын зэхэгъэкІухьагъэхэм къэбар шъыпкъэу апылъыр зэрамышІэрэр къызфагъэфедэзэ, наркотикхэр зыгъэзекІохэрэм ятовар къэкІырэ уц шъыпкъэхэм ахэшlыкlыгъэу рекламэ ашlы.

Изэрарэу къакіорэр

Сыд фэдэрэ наркотики пкъышъолым иягьэ екІы, ау спайсыр зэкІэмэ анахь дэй. Мыр зыгъэхьазырхэрэм химическэ вещество кlyачlэхэр зэрахалъхьэхэрэм ыпкъ къикІыкІэ, цІыфым

зэрэІуфагъэм тетэу щэнаутыр хэхьаныр (интоксикациер) еублэ. Пкъышъолым игъэкъэбзэн псынкІэу земыгъажьэкІэ, кІоцІ пкъынэхэр егъэфыкъох ыкІи цІыфым идунай ехъожьы е сэкъатэу игъашІэм къэнэ.

Спайсым узешъокІэ, апэу тхьабылхэм ар анэсы. Нэужым вещество кіуачіэхэр лъым хэхьэхэшъ, зэкІэ пкъынэхэм яо.

ШъхьэкуцІыр къин дэдэ хэфэ, ащ екІурэ лъынтфэхэр зэжъу мэхъух, кислородыр ыгъотыжьырэп, клеткэхэр малІэх. Пкъынэхэм ащыщэу шІур ары щынагъор нахь зышъхьарыт хъурэр. Ары пкъышъолым хэхьэрэ щэнаутхэр зэкlэ «щыбзэм кlэзыгъэкlыхэрэр». Цlыфым зэрихьылІэгъэ наркотикыр кІуачІэу зэхэлъэу зыхъурэм, шІум фэмыукІочІэу мэбэгы, нэужым зэготхъы.

«Гъэры» зэрехъуліэхэрэр

Тутыным ехьщырэу узэшъорэ зэхэгъэкІухьагъэхэм, адрэ наркотикхэм афэдэу, апыщагъэ охъу. Наркоманым едзыгъуи 6 хъурэ гъогу екlу:

- 1. Наркотикыр еуплъэкІу, зэхэшІакІэхэм нэІуасэ зафешІы. Іофым хэшІыкІ фызиІэхэм яупчІыжьы.
- 2. УплъэкІунхэм яедзыгъу. Наркотик лъэпкъ зэфэшъхьафхэр зэрехьылІэх, нахь ыгу рихьырэр къыхехы, дозэм хегъахъо.
- 3. Наркотикхэр зикіэсэ купхэм ахэсэу адешъо.
- 4. Спайсыр шІомыгъэшІэгъоныжьэу, изэхашІэ еохышъ, мафэ къэс ешъон фае мэхъу. Ежь фэдэ цІыфхэм ахэ-

тынэу наркоманым регьажьэ. АщкІэ гумэкІыгьо имыІэу, зи къемыхъулІагьэу, имызакъоу ышІошъ егъэхъужьы.

- 5. КъыфимышІэжьэу зашъощтыгъэ дозэм хигъэхъон фае мэхъу. Социальнэ зэпхыныгъэу иІэхэр шІокІодых, иныбджэгъухэм, иlахьылхэм акІыб къыфагъазэ. Янэ-ятэхэр куо-хьаум хэтхэу гьогу тэрэз тырагъэхьажьыным фежьэх.
- 6. Къэгъазэ имыІэу «гъэр» шъыпкъэ ехъулІэ. ЦІыфыр ежь-ежьырэу ІэпыІэгъу зыфэхъу-

жьышъурэп, чІидзыжьын ылъэкІырэп. Ащ фэдэм наркотикхэр чІидзыжьынхэмкіэ Іэпыіэгъу уфэхъун ыкіи ащ хихыгъэ узхэм уяІэзэн фаеу мэхъу. Спайсыр ищыкІагъа, имыщыкІагъа — зэхишІыкІыжыырэп. Гупшысэжышъурэп, ыбзэ зэшІонэ, ыІэхэр мэсысых.

(Икіэух я 6-рэ нэкіубгъом ит).

♦ КОММУНАЛЬНЭ ФЭІО-ФАШІЭХЭР

Ціьфхэмкіэ нахь федэщт

Коммунальнэ фэlо-фашіэхэм ауасэ умытызэ сомэ мин 500-м ехъу чыфэ зэтебгъэхъуагъэмэ, коммунальщикхэм Іофыр джы хьыкумым ратынышъ, зэхырагъэфыщт. Ащ июфышіэхэм тхыльэу къаіэкіэхьагьэхэр агьэфедэхэзэ, мэфитфым къыкоці унашьо ашіынэу щыт.

кlэ, чlыфэр мэзищэ е ащ на- рамыгъэкlыщтыри къыраlощт». хьыбэрэ зэтезыгьэхьогьэ цІы- ЧІыфэ зытель цІыфхэр зэфэфым коммунальщикхэм мэкъэгьэІу тхыль къыфагьэхьын фае псым е электроэнергием апкІэ зэримытырэр, ащ пае ахэр ымыгъэфедэшъунхэу къызэрэпаупкІыщтхэр итхагьэу.

Псырэ электроэнергиерэ уимыІзу бэрэ упсэушъущтэп. Чыфэр зымытыжькіэ, хьыкумым уратышт. Аш фэдэ хъумэ. хьыкумышІым унашъор изакъоу ешІы, чІыфэ зытелъри ар зэритыжьын фаехэри къыригъэблагъэхэрэп. Ахъщэ чІыфэу телъыр зымытыжьырэм иунэгьо мылъкуи къынэсынхэ алъэкіыщт. «Ащ фэгъэзэгъэщтхэр приставхэр ары, — къыІуагъ Общественнэ Думэм игупчэ иэкспертэу Сергей Литвиненкэм. — Ахэм цІыфым иахъщэу банкым илъым арест тыралъхьан алъэкІыщт,

Специалистхэм къызэраюрэм- чыфэ телъэу хэгъэгум зэрэ-

дэхэп. Амал иІэу, ау хабзэм зышІуигъэбылъэу зышІошІыхэрэр, лэжьапкІэ имыІэу чІыфэр зымытышъухэрэр е сыд иушъхьагъуми, зытынэу фэмыехэр щы-Іэх. «Зигьот макІэхэм е чІыпІэ зэжъу ифагъэхэм ашІэшъущтыри къагъэнэфагъ. Ахэми чІыфэр къафагъэгъущтэп, ау гъэІорышІэпІэ компанием зыфагъэзэн фае чІыфэр зыщатыжьыщт пІалъэр афызэкІахьанэу. Ащ фэдэ зыхъукІэ чІыфэу ателъым хэгъахъо (пеня) фашІыщтэп. Арышъ, ащ фэдэ хэкІыпІэр бгъэфедэмэ нахьышіу, — къыіуагь Урысые Федерацием и Президент дэжь народнэ хъызмэтымрэ къэралыгьо къулыкъумрэ я Институтэу щыІэм иІофышІэу Сергей Белолипецкэми. — ЩыІэх цІыфхэр псэупІэ зищэфыгъэр

илъэситlу-щы хъугъэу фэlo-фашІэхэм атефэрэ ахъщэр зымытхэрэр».

УФ-м псэолъэшІынымкІэ и Министерствэ къызэриІорэмкІэ, унэ зиІэ цІыф пстэумэ япроцент 23-м коммунальнэ фэюфашІэхэм ауасэ атырэп. Джары тызхэт илъэсым къыщегъэжьагьэу ахэм пшъэлэкІыжьэу атыралъхьэрэми, ахъщэ тедзэу афашІырэми къазкІыхагьэхъуагьэр.

Охътэ благъэм псэупІэ-коммунальнэ хъызмэтым джыри зэхъокІыныгъэхэр фашІыщтых. ГущыІэм пае, унэ зэтетитІущым ащыпсэухэрэр зэгуахьэхи товариществэхэр зэхэзыщэгъагъэхэм яІофшіакіэ хэбзэгъэуцугъэу шы хехе по адимыштэмэ, ахэр зэхагъэкІыжьыщтых. Ащ нэмыкІэу, Минстроир джырэ льэхъаным зыпыль Іофыгьохэм ащыщ ціыфхэм фэіо-фашіэхэр языгъэгьотырэ организациехэм ахэм атефэрэ ахъщэр занкlэу аратэу гъэпсыгъэныр. Ащ фэдэ зыхъукіэ, псыр ыкіи электроэнергиер къызіэкіэкіыхэрэмрэ цыфхэмрэ зэзэгьыныгьэу зэдашІырэм тетэу псэущтых.

УФ-м псэолъэшІынымкІэ и

Министерствэ ипащэу Михаил Мень къызэриюрэмкіэ, лъэныкъуитіум занкіэу Іоф зэдашіэ зыхъукіэ, гъэіорышіэпіэ компаниехэр Іофым хэзых, ахэм афэкІорэ ахъщэр цІыфхэм къафэнэжьы.

Мы Іофыгьохэм ыкІи нэмыкІхэм афэгьэхьыгьэ зэхьокІыныгъэхэр зыфэдэщтхэр министерствэм щагъэхьазырхи, Правительствэр хэплъэнэу фагъэхьыгъэх. ЦІыфыбэмэ зишІуагъэ якІыщт гъэтэрэзыжьынхэм яшъыпкъэу Іоф адашІэмэ, охътабэ темышІэу ахэр аштэнхэ алъэкІынэу М. Мень къыІуагъ.

ЦІыфхэм чІыфэхэр зэрательхэм изакъоп мы Іофыгьом ыуж зыкІихьагъэхэр. ЧІыфэшхохэм ащыщэу процент 20-р ары ахэм къамытыгъэр. Адрэ пстэур

зыгъэгужъохэрэр гъэlорышlэпlэ компаниехэр, унэ зэхэтхэм ащызэхэщэгъэ товариществэхэр ыкІи промышленнэ Іофшіапіэхэр ары. Ахэм япащэхэр ары ахъщэр «зылъахъэхэрэр».

Зигугъу къэтшІыгъэ бгъуитІу зэзэгьыныгьэ шыкІэм тетэу къалэу Курскэ Іоф щашІэнэу ра-псы чъыІэмрэ фабэмрэ атефэрэ ахъщэр процент 93-м нэсэу цІыфхэм игьом къаты.

Михаил Мень къызэриloy, «Ащ ахы дехфыц мемдофэд едеф ыгьэрэзэщтых, сыда помэ гьэюрышІэпІэ компаниехэм унэ зэтетхэм яІофыгьохэр арэп нахьыбэмкІэ зэрагьэзекІохэрэр, ахэм къатырэ ахъщэр ары нахь».

(Тикорр.).

Адыгэ тхэкlо цІэрыlоу МэщбэшІэ Исхьскь

— МэщбашІэр Тхьэр зэтэгъэ цІыф. Тхьэм лъэпкъымкІэ тыгъэ къытфишІыгъэ цІыфышху. ЩыІэх къэзылъфыгъэ, зыпІугъэ, зылэжьыгъэ илъэпкъ фэлэжьэныр, фэулэуныр, фэпсэуныр зынатІэ тетхагъэу къэхъурэ цІыфхэр. Ахэм къин арагъэлъэгъоуи, зэжъупІэ рагъэуцохэуи мэхъу. Ау гъэшІэгъоныр, зыми зырагъэлъахъэрэп, пхыращыгъэ лъагъор акІу, акІу... ТешІэрэр бэми, макІэми ацІэ зызэхэпхыкІэ, зыщыщ лъэпкъыр угу къэзыгъэкІырэ, лъэпкъыр зэрыгушхорэ цІыфы мэхъух. Насып зиІэхэм ар къалъэгъужьы. МэщбэшІэ Исхьакъи джа насыпышІохэм ащыщ...

— Адэ, Нэдждэт, сыдигъуа МэщбашІэр «къызыбгъотыгъэр?» Е нэмыкІэу сыкъэупчІэмэ, хэта о уи МэщбашІэ?

Тхьауегьэпсэу, «О уи МэщбашІэ» пІуи сиІоф къэбгьэпсынкІагь. МэщбашІэр зыфэдэм, ащ игъэхъагъэхэм лъэныкъо пстэумкІи сакъытегущыІэнэу пшъэрылъ ныбжьи зыфэзгьэуцужьынэп, зыфэзгьэуцугъэкІи къыздэхъунэп. Ау мы упчІэм МэщбашІэм иусэхэр сигъэшІэ гъогу зэрэхэгьэщагьэхэм, сидунэететыкІэ сигуапэу ягугъу къэсшІын. Гощнагъу, ори уегупшысэу къыхэкІыщтын. Сыдигъуа бджырэ тхылъым, усэм нахь узигъатхъэрэр, узызыІэкІилъхьэрэр?.. Сэ сишІошІыкІэ, тхыгъэм угу къыІорэр о убзэ къызэрихьыщтым нахьи нахь зэгъэфагъэу, нахь дахэу, нахь уригъэгупшысэу къыІуагъэ зыхъукІэ ары. ТхакІом, усакІом къытхыхьэрэм еплъыкІэу фыри-Іэмрэ о уиеплъыкІэрэ зэтефэ зыхъукІэ... УзыгъэгумэкІырэ, узезыдзэрэ лъэпкъ Іофыгъохэр зэшІохыгъэн зэрилъэкІыщт гьогупэхэр зыуигьэльэгьук!э... Гу зыльымытагъэ горэм гу зылъыуигъатэкІэ... ЕплъыкІзу уиІзмкІз нахь теубытагъз уигъэшізу узигъэгушхокіэ. Мэщбашіэм иусэхэм сэ ащ нахьыби ахэсэгъуатэ, сяджэ къэс джащ фэдэ гугъэ-гурышэхэм сызэлъаштэ, сызэрадзэ...

Апэрэ «тизэlукlэгъу» гъэшlэгъоныгъэ. 1967-рэ илъэсыр ары Мэщбашlэм иусэ апэрэу зысыджыгъэр. Лицеир къэсыухыгъакlэу, мединститутым сычlэхьан, зэнэкъокъум сыхэлэжьэн гухэлъ сиlәу сыкlогъагъ Анкара. Илъэс заулэрэ сэщ нахьыжъ, тикъоджэгъу кlэлэ еджакlохэр ары сибысымыгъэхэр. Ахэм Тыркуем инэмыкl чlыпlэмэ къарыкlыгъэ адыгэ кlалэхэри ягъусэхэу фэтэрэу аубытыгъагъ тызэрысыгъэр. Нахьыжъ-нахьыкlэ зэкlэлъыкlохэм зэlэпытхыжьызэ илъэсие ар тlыгъыгъ. Тыркуем имызакъоу, лъэпкъым фэгумэкlырэ тыдэ щыlэ адыги а унэр зэлъашlэщтыгъ.

Джа унэм щисхыгъэ апэрэ чэщым Бэрзэдж Сэфэр зэхигъэуцуи къыдигъэкыгъэ зы тхылъ шхъонт!э ц!ык!у тикъоджэгъу Чэтэо Чэмалэ къыситыгъагъ «Хэгъэгу гупшыс» ыц!эу. Ар К!убэ Щэбан илатин тхэпкъылъэк!э хэхыгъэ, тиусэк!о ц!эры!о зырызхэм яусэ зы-

Мэщфэшlу Нэдждэт ІэкІыб хэгьэгу кьыщыхьугь, щапlугь. Льэпкьыбзэр зэригьэшlэн фитыгьэп, еджапlэ щыlагьэп... Арэу щытми, адыгэ литературэм хэшlыкІышхо фыриl, зэпымыоу усэхэм бэрэ-бэрэ кьяджэн ыльэкІыщт. Анахьэу Мэщбашlэм иусэхэм, анахьэу икІыжьыгьэхэм афэгьэхыгьэу ытхыгьэхэм, анахьэу «Хыуаем». Поэмэр зэрэпсаоу Нэдждэт езбырэу ешlэ, кьеджэ. Кьызаджэрэр ежь ышьхьэ фэгьэхьыгьэу кьыпшlуегьэшlы... Ар умыгьэшlэгьон пльэкІырэп. Хэта Мэщбашlэр? А упчlэр Нэдждэт еттыгь.

«Непи сэджы

рызхэри къызыдэхьэгъэ тхылъыр ары хэм гъэры сызашІыпагъэр ятІонэрэ апэрэу МэщбашІэм «нэІуасэ сызэрэ-фэхъугъэр». хэм гъэры сызашІыпагъэр ятІонэрэ «зэІукІэгъур» ары. 1971-рэ илъэс, Анкарахъугъэр».

Сэ сызэрытыгы ныбжым уитэу ыкlи уадыгэ кlалэу а усэм удимыхыхы хъуныя?! Гугъэ-гупшысэхэми уахилъэсэныеба?! Гукlэ зэбгъэшlэгъэ усэр мэ-

хэм гъэры сызашІыпагъэр ятІонэрэ «зэІукІэгъур» ары. 1971-рэ илъэс, Анкара... Тинахьыжь льапІэу Цушъхьэ Иззэт адыгэбзэ тхэпкъылъэр апэрэу сэзыгъэльэгъугъэ, адыгабзэр апэрэу сэзыгъэджыгъэ журналэу «Кавказыр» джыри къыдигъэкІыщтыгъ. Сэри ылъэкІыщтымкІэ

къэ дэгукіи, мэкъэ лъэшкіи къызыщыпіон чіыпіабэ урихьыліэныеба?! Сэри гукіэ зэзгъэшіэгъэ усэм чіыпіабэмэ мымакізу сакъыщеджагъ. Адэ сэри мэсэмэркъэумэ е иныбджэгъу фэпсэлъыхъомэ, пшъашъэм ышъхьэ зыгъэунэзэрэ гущыіэхэр зыжэ къыдэтэкъурэ, ау ежь икіасэм ыпашъхьэ ыжэ псы дэгъэ-

хъуагъэм фэдэу щысырэ адыгэ кlалэмэ сафэдагъ. Ау джы ащ фэдэ чlыпlэ сызифэкlэ сызэтхъон сиlагъ. Klacэр купым хэсми, тизакъоу тызэкlэрысми ежь фэмыгъэхьыгъэ фэдэу, ау ежь зэрэфэгъэзагъэр къыгурыlоным сыщыгугъэу усэм сыкъеджэщтыгъ:

СшІэщтыгьэр сшІэрэп усимы Іагъэмэ,

усимына вомо, Оры сикІасэр, оры силъапІэр.

СшІэщтыгьэр сшІэрэп усимы Іагъэмэ,

Оры сикІасэр, оры сигьатхэр.

Ау МэщбашІэм иусэ-

ІэпыІэгъу фэхъурэ ныбжыкІэ купым сыхэтыгъ. Тинахьыжъ Мэфэуд Мэулыд зэридзэкІи «Ошъуапщэхэр къегъолъэхы» ціэ зыфишІыгъэ поэмэм итыркубзэ тіэкіу зэзгъэфэжьыгъагъ «Хыуаер» ары Іоу сымышіэу. Сэ Мэулыд поэмэм ыціэ зэблихъугъэу къысшіошіыгъэми, хэкум къызысэгъэзэжьым Шъхьэлэхъо Абу «апэрэ къыдэкІыгъом Мэщбашіэр джары поэмэм зэреджэгъагъэр»ыіуи Іофым изытет къызгуригъэіуагъ.

А лъэхъаным Мэулыд Анкара дэсыгъэп, сэри иадыгабзэ слъэгъун слъэкІыгъагъэгоп. Хэкум къызысэгъэзэжьым ыуж зыслъэгъугъэр, мызэу, мытІоу зысыджыгьэр «Хыуаер». ГъэшІэгьоныр МэщбашІэм ильэс 22-рэ нахь ыныбжыыгъэп мы егъэшІэрэ «сыныр» зызыфегъэуцужьым. «Хыуаер» спкъынэлынэ хэпчыжьын умылъэкІынэу хэзыпшагъэр, лъыгъэчъэ заор арыми зикІ эухыр, хэку гъэбгынэным лъэпкъымкІэ утынышхо къызэрэтихыгъэр, ащ Урысыем имызакъоу, Осмэн империем иlахьэу хэлъыр зэрэмымакlэр ары. Хэкужъым къинэжьыныр зинасып къыхьыгъэ, зилІыгъэ къыхьыгъэ мэкІэ тІэкІум фызэшІокІыгьэм, зыкІи семыхъырэхъышэу ащ теубытагъэ фысегъэшІы. Хы кІышъо фыжьыр Бжьыбжьэу мэтхытхы, Хы шІуцІэ дыджыр Ныджым еужъунтхы. Хы орым къуашъор ШъуампІэу хэкІуадэ, КІуатэзэ, уашъор Хым жэхэкІуатэ. Хафэу ынахэ Къегъэмэзахэ, Хы сыджыр мао, Уашъор мэдао. Хыбгъэм зыхишІэу ПкІыкІэр зэпэкІы, Ош Іэ-дэмыш Іэу Шыблэр зэщэчы. Нэпкъым зырищхэу Къыдашъо, мэщхы, Хышъхьэм нэщх-гущхэу Ощхыр жэхащхэ.

Сыда зэрэмыушъагъэр мы сатырхэр? Узэхэзыціыціэрэ, узэкіоціызыпхэрэ кіочіэ лъэшым укъыіэпыкіын, мы сатырхэм уакъытегущыіэн плъэкіына? Архэт фэукіочіына?

Адэ, уаз пхэнджыр къэзышІырэ молэхэм лъэпкъыр агъэплъэхъун зэралъэкІыгъэр, бзылъфыгъэм ыгу, ным ыгу ащ зэрапэуцужьыгъэр шъхьэкуцІым хэзыуфэнэрэ мы гущыІэхэр:

Чэщыбгы шІункІым гупшысэм хэтэу Къазбэч гузажьоу ядэжь къэк южьы. Гум пиюнтыкі у, бгъэгум дэльэтэу «Тыркур къэсэштэ!..— ежь зэреюжьы. Урысые чІыгур хэт зищыкІагьэр!.. Икъун пачъыхьэм сэ къысишІагьэр!.. Иджаур пчыпэ тыр пык одагъ, Икъэпатышэ скъош хигъэфагъ Быслъымэн чІыгум сыкъыхэплъэнышъ, Нэр ыгъэразэу хапІэ хэсхын, Мыхъу зыщыхъурэм сыбыслъымэнышъ, Зыч І къазгъырыжэ сэ щызгъотын...» Къазбэч, ащ фэдэу умыплъырыщ, Уищы Іэныгъэ пк Іэнчъэу умыщ! Сыдэущтэу пюрэр бгъэм къыдэк ышъура?

ХымэкІэ хэкур таущтэу пхьожьышъура?!

Узыщапъфыгъэу, узыщап lyгъэу Бгъэнышъхьэ унэм «къэгъаз» къыуе lo, Апэ пъэбэкъур о зыщыбдзыгъэу Ет lэ джэхашъом «къэгъаз» къыуе lo. Хъэринэ чъыгхэу уисабыигъом Уи lэгъэ чъыгхэр ləк lыбы пш lыщтха? Сыдэущтэу ахэр хымэ нэппъэгъум Пъэгук lэтынхэу къыфэбгъэнэщтха?! Модэ зэ плъэлъ, Къазбэч, олъэгъуа!.. Къэнэт ləхэсмэ зыкъагъэсыса?

Хьауми сэпльэхьуа, джаущтэу къысшэхьva?

(5

ыныбжь илъэс 85-рэ хъугъэ

ПшІэрэмкІэ, Къазбэч, сыдэу умы- гызыгыэхэу, амыгыэпцІагыэхэу, ахэм кынмыгыуаер арамыгыэлыэгыугы clo-

«Ошъуапщэхэр къегъолъэхы» цІэ зыфашІыгъэгъэ «Хыуаем» сызеджэм, Щамсэт иобраз сызэрэзэридзэгъагъэр, сы-

гъэзыгъэхэу, амыгъэпціагъэхэу, ахэм къинмыгъуаер арамыгъэлъэгъугъэу clopэп, cloxэнэп. Ау лъэхъаныр къызэрагурымыlогъагъэри афэзгъэгъун слъэкlырэп. Мары непи къызыгурыlорэр макlэба

Къыуающта «КъэкІуапщи!»
О уи Шамыр уихэгъэгу,
Гъази итІысхьажь ыгузэгу?»
Сыды дины шъуитми,
Сыды Іоф шъуиІэми
Сыды чІыгу шъуисыми,
Адыгагъэм шъутемыкІ.

Адэ а усэкІо дэдэм а илъэс дэдэм къыхиутыгъэ мы сатырхэм апхырищыгъэ гупшысэмрэ Щамсэт ыгу ихъыкІырэмрэ а зыр арымырэу, Тымэмрэ МэщбашІэмрэ зэпэмыджэжьыгъэхэу хэт къыІон ылъэкІын:

Игъунапкъэ ячІыгум Щигъэлъэгъуагъ ошъогум. Мы хэгъуашъхьэм шъукъимыкІ Къинышхо щышъухъуми. Мы чІыпІэхэр щышъумын Къихьагъэми зы емын. Къемыхъуми остыгъэм шъуемыпэгэкІ шъостыгъэм.

Къариlуагъэу Тхьэ лъапlэм Къыригъэхи гущыlэр. А чlыгоу узытесыр Къыозытыр чэщlусыр. А чlыгур уимыlэмэ,

А пстэури умыгъэшІэгъон плъэкІына? Ау а пстэуми анахь гъэшІэгъуапхъэр мы сатырхэм ахэлъ «эмпатиер» ары. ЗыфэсІуатэрэм инахьыбэм «Ари сыд?» аlo. Сэри мединститутым сыщемыджэгъагъэмэ, зымышІэхэрэм сащыщыни. Тимодельер цІэрыІоу СтІашъу Юрэ зыфэсэІуатэм, шІогъэшІэгъон хъуи, панно ышІыгъ. Гу теплъэрэ ІункІыбзэрэ. Сэри паннор зысэлъэгъум, «ГуІункІыбз» есІуагъ. «КъикІырэр зыфэсІуатэу зымыгъэшІэгъуагъэ къыхэкІыгъэп», — elo СтІашъум. Медицинэ терминэу къежьи социологиеми, педагогикэми, политикэми лъэпсэ пытэ ащидзыгъ.

А зы Іофыгьом зэтемыфэ еплъыкіэхэр фызиіэхэр, зым адрэм ычіыпіэ зыригьэуцоныр, ащ игурыіуакіэкіэ Іофыгьом хэплъэныр ары а гущыіэм къикіырэр. Мы терминыр къэтпчъыгьэ дисциплинэхэм ахэт зыхъугьэр аужырэ илъэс тіокіыр ары сіомэ сыхэукъонэп сшіошіы. Ау Мэщбашіэм а екіопіакіэр — эмпатиер — поэмэм зыпхырищыгьэр мыгьэ илъэс 62-рэ хъугьэ. Ар сыдэущтэу умыгьэшіэгьон плъэкіына?

Арышъ, тизэдэгущыГэгъу МэщбашГэм игухэлъхэр Гаджыми атезыгъакГорэ гугъэр зыхэгъэщэгъэ, гугъэр къызыхэкуукГырэ, сэ шГу дэдэ слъэгъурэ иусэкГэ къэтыухын. Ипсауныгъэ къыкГимычэу, Тхьэм бэрэ тфигъэпсэуным тыщыгугъын.

«Хыуаер»... ж

зэрэзэльиштэгьагьэр къэlожыыгьуай. Ау ащ ренэу къыфэсэгъэзэжьы. Адэ сызэримыдзэ хъуныя лъэпкъым къыфэущыгьэ ныбжыкlэхэм сащыщыгь. Лъэпкъэу, адыгэу сыкъэнэжынэу сыфэягъ. Тызыщыпсэурэ хэгъэгум лъэпкъэу тыщалъытэщтыгъэп. Тиныдэлъфыбзэеджапlэхэм ачlэлъыгъэп. Радиомкlэ щызэхэпхыщтыгъэп. Тыркуем ис адыгэр хэкум къинэжыыгъэм фэдиплlы хъоу къитыдзэщтыгъ. Ау хэкур къытфэзыухъумэгъэ мэкlэ тlэкlум ифитыныгъэхэри тэ тиlагъэп, иамалхэри тиамалыгъэп...

Арышъ, «Ошъуапщэхэр къегъолъэхым» седжэ къэс гуузымрэ хъопсагъомрэ зыхэгъэщэгъэ гурышэхэм сызэлъаштэщтыгъ. Аl-анасын, Щамсэт фэдэхэм ядэlухэу, нахьыбэр хэкум къинэжьыгъагъэмэ... Тэри хэкужъым тыкъыщыхъугъагъэмэ... Тиныдэлъфыбзэкlэ теджэн, тигъэзетхэр тыджын, тиорэдхэм тядэlу зэпытын тлъэкlыгъагъэмэ...

Шъыпкъэ, тятэжъхэр хэкум къызэрэрафыгъагъэхэри, къин зэралъэгъугъэри сымышізу щытыгъэп. Ау етіани, «АІ-анасын, Щамсэт едэіугъагъэхэмэ» сымыіон слъэкіыщтыгъэп... Тятэжъхэр ара зилажьэр хэгъэгу зэфэшъхьафыбэмэ арытэкъухьагъэхэ зэрэхъугъэр? Хьау, ари сфэіощтэп. Тхьэм зы ціыфи, зы лъэпкъи ащ фэдэ егъэзыгъэ чіыпіз рерэмыгъэуцу... Къиным зыпэіуфэкіэ, зэрэзекіощтыр хэта зыдэзышіэжьырэр? Е зэжъупіэ зифэкіэ, ба зэрэзыщыгугъыжьэу, ціыфхэр къызэрэщыгугъэу къычіэкіыжырэр?

Ары, бэрэ сыджыгъ «Хыуаер», ыцlэ шъыпкъэр арыми сымышlэу. Зэдзэкlыгъэм иаужырэ гущыlэухыгъи, зэгорэм хэкур зэрэзгъотыжьыщтым, ащ сынэ къызэрэлъыплъэжьыщтым ихъопсагъо сыхэтэу, журналым тхэпкъ инхэмкlэ къыщыхязгъэутыгъагъ: АЩ ИЛЪЭПКЪИ КЪЭЗЫГЪЭФЭБЭЩТ ТЫГЪЭР СЫДИГЪО КЪЫКЪОКІЫЩТА?.. ДУНАИР КЪЭГЪЭГЪЭ ЗЭМЫШЪОГЪУРЭ УЦ ШХЪУАНТІЭРЭКІЭ ЗЫГЪЭКІЭРЭКІЭЩТ ИГЪАТХЭ СЫДИГЪО КЪЫФЭСЫШТА?..

Непи сэджы «Хыуаер» зэрэ «Хыуаер» сшізээ. Седжэ къэс джыри сызэлъештэ гупшысэу усакіом пхырищыгъэм. Етіани поэмэм седжэ зыщыхъурэ закъор арэп Щамсэт сынэгу къызыкізуцорэр... Щамсэт унэгу къыкізмыгъэуцон плъэкіына, лъэпкъ Іофыгъоу къытпэтаджэхэрэр къызыпкъырыкіырэри, зэшіохыгъуае зышіырэри хэкурысыр зэрэмакіэр арымэ?.. Узэрэмакіэр къыпфаіэты зэпытымэ?.. Къытесэгъэзэжы, тятэжъхэр къамыукіыгъэхэу, къырамы-

тилъэпкъ зиугъоижьыным, зиужьыжьыным, хэхэсым ихэку егъэгъотыжьыгъэным ифитыныгъэхэр тинасып къызыщихьыгъэ мы лъэхъан гъэшІэгьоныр. Орэеджагь, орэцІыф къызэрыкІу лъэпкъ Іофыгъомэ язэшІохын икъу фэдизэу дэлажьэу хэта къэзыІон зылъэкІыщтыр? Адэ непэ лъэхъаныр къызэрэдгурымы-Іуагъэм, лъэхъаным диштэу тызэрэмыпсэугъэм, лъэпкъым тызэрэфэмылэжьагъэм фэшІ неущ таумысыжьынэу хъумэ? Джащ фэдэу сызезыдзэгьэ, джыри сызезыдзэрэ гупшысэхэр 1956-рэ илъэсым МэщбашІэм поэмэм щызыпхырещыхэм, хэкурысхэмкІэ къэ-Іуапхъэр джыри къэlогьошloу щытыгьэп. Сэри илъэсий нахь сыныбжьыгъэп...

Уахэк юдэщт а чылэмэ.
— Нэдждэт, «Хыуаем» уеджэ къэс хыоешхом «ухэфэ».
Укъыхэк ыжь къэс поэмэм епхыгьэ гупшысэ гьэш Гэгьон горэ къыхэохы...
— Ары, пшюшь гьэхьу «Хыуаем»

— Ары, пшІошъ гъэхъу «Хыуаем» седжэ къэс апэрэ еджэгъухэм гу зылъысымытэгъэ гъэшІэгъон горэ къыхэсымыгъэщэу, «Илъэс 22-рэ нахъ зымыныбжь кІэлакІэм мыщ фэдиз гулъытэр Тхьэм къыхимылъхьагъэмэ, тыдэ къырихыныя?» сымыІоу къыхэкІырэп. КъедэІу урыс офицерым къыригъаІорэм:

Къушъхьэ шыгу лъагэм шъхьащылъы огум

Мы гущыІэхэр усэкІошхом Совет хабзэм диным еплъыкІзу фыриІагъэм, ащ дакІоу, Урысыем илэжьэ Іахь зэригъэмэкІэщтым къапкъырыкІхэу зылъытэрэр зэрэмымакІэм сыщыгъуаз. Сэри ащ фэдэу къысщыхъуныгъэкІи мэхъу Тыркуем къыщыхъугъэ, щапІугъэ, дин шІэныгъэхэмкІи, юстициемкІи апшъэрэ еджапІэхэр къэзыухыгъэ Тымэ Сэин Хьаджэм 1919-рэ илъэсым къыхиутыгъэ мы исатырхэм сямыджэгъагъэмэ:

Яхэгъуашъхьэ имызагъэу, Къырачыжьи яунагъо Адыгэхэр Шамы папкlэу Къекlугъ Тыркуем хьакlэу. Іупlахьыгъэх гъогум нэкlэу, Ихъухьагъэх хэкум пlыкlэу. Тыгъэм къысти ашъо, Еожьыгъэх акуашъо. ...«Шамы окlya, фэсапщи! Мэзэ гъощагъэр ыбгъэ къыдэщы. Шыгъэчъэхьаблэ ечъэрэ гъогум Гуlэу шыуитlур чылэм къыдещэ: — Адыгэ цlыфмэ укъысэупчlымэ, Тызыкlагъэпыирэр сэ къызгурэlо, Уанэу зэрысхэм итыдзынэу тежьа-эшъ,

Заухъумэжьы, «шъуціыфэп» аlo. — Джыдэдэм чыжьэу ащ игупшысэ Урыс шъолъырмэ ахэтэу мачъэ. Пачъыхь жъалымым гукіэ едысы, Къышіузэкіаблэшъ, къежъукіы гучіэр. Мары мы сатырэ заулэм заор къызыпкъырыкіыгъэр зытетым тетэу къыреютыкіыба? Хэт илъэпкъи ціыф зафэхэр хэтын, ціыф зафэхэм ежь яунэгьошіхэри аумысын зэралъэкіыщтыр унэгу къыкіегъэуцоба? Къэіуакіэр, къыташіыліэгъэ тхьамыкіагъор къытэзышіыліагъэхэм алъигъэісэу гъэпсыгъэба?

Лыгъу-лыст

Лыгъу-лыст. КІымаф. Фыртын. Гъогум тэщ нэмык! Темытын. Хъураеу осы, Къесы. Тызхэтыр губгъэ, Гугъэ. ІэпитІукІэ жьыбгъэр Мэшъуи, Зыфык Іэпщыгъэр Джэшъvае Лъагъор мэлыды Ощ тыку. ЗеІэт зэпыты Тэ тыгу. Мэгъы, кІэщхыкІы Щылэр, Чъы Іэм еутхыпк Іы ЧІылъэр. Ечъэшъ ос хъотыр ЗэІешІэ. Узфае дэдэр, Ашъыу, шІэ. ТэгуІэ тІуми. ТэкІо. Гухэльыр Іаджми АтекІо. Хъураеу осы, Къесы. Тызхэтыр губгъэ, Гугъэ!..

Дэгущы Іагъэр СИХЪУ Гощнагъу.

атемылъыжьми, хэбзэнчъэу зэрагъэгъоты. Социальнэ сайтхэмкlэ къин хэмылъэу ар ныбжьыкlэхэм къызlэкlагъахьэ. Мы уз бзаджэм ебэныгъуае хъугъэ, лъэшэу зеушъомбгъу. Мыщ щы-

нагъоу пылъыр еджапІэхэм къащебгъэжьэнышъ, ныбжьыкІэхэм язэхэшІыкІ лъыбгъэІэсынэу щыт.

«Соль» зыфаюрэр

Мыр фыжьэу, щыгъуцэ шъабэм фэдэу зэхэс. Зэхагъэк ухьэшъ, мастэк зыхалъхьэ е епэмых. Мы «зэхэубэгъэ фыжьыр» спайсми халъхьан алъэк ы. «Соль» зыфаюрэр спайсым нахьи бэк з нахь щынагъу. «Зэуплъэк угъок з» цыфыр ащ есэ. Апэ чэфыгъошхом ар зэлъеубыты,

«хьадэгъу фыжьыр»

(ИкІэух).

Сыдэущтэу зэпыбгъэужьыщта?

Наркоман пэпчъ апэрэ «ломкэр» ыщэчышъун ыкіи пкъышъолым хэхьэгьэ химическэ веществохэр хэгъэкіыгьэнхэ фае. Нэмыкі амал щыіэп! Едзыгьоу зигугъу къэсшіыгьэхэр нахьыбэ къэс ціыфым уеізэнкіэ нахь къин. Спайсым ешъозэ я 6-рэ едзыгьом нэсыгьэмэ, сымэджэщым ущеізэнэу щыт. Лъэшыщэу пымыщагьэмэ, унэми врач къапщэзэ іэпыіэгъу ебгъэгъотышъущт. Сыдэу хъугъэми, психиатр-наркологыр пъыплъэн фае. Пкъышъолыр гъэкъэбзэгъэнымкіэ ищыкіэгъэ хэушъхьафыкіыгъэ медицинэ препаратхэр наркологым къыритхыкіынхэу щыт.

Ищэн зэтыраіэжагъ

Спайсым ищэн 2008-рэ илъэсым зэпагъэугъ. Тучанхэм имэкlайхэм ар нэужым нервэ зэхэтыр бырсырышхохэм ахедзэ. Сыдэущтэу къэпш1эщта «солыр» зэзыхьыл1эрэр? Ар псынк1эу од хъоу регъажьэ, зы тхьамафэм къык1оц1 килограмми 10 ч1инэн елъэк1ы. Ыпкъ фэщым еубыты, гутеоныр зэщэкъо. Зыгорэхэр къыш1ош1ы мэхъу, ыуж итэу къылъычъэхэу е къебэнхэу. Чъые и1эп, зэпымыоу псы ешъо, 1офш1эн горэ ыш1эн фал1эу лъэхъу. Ыбзэ зэш1уанэ, ыжэпкъ к1эсысыхьэ мэхъу. Ащ фэдэ наркоманым зэпымыоу пц1ы еусы.

Спайсыр ыкіи «солыр» зэзыхьыліэрэ наркоманхэм узэряіэзэщт шіыкіэ гьэнэфагьэ джырэкіэ кьагьотыгьэп. Ціыфым ізээгьу уфэмыхъужьышъоу а наркотик лъэпкъхэм ашіы.

Джащ пае ны-тыхэр нахь егъэлыягъэу якlэлэцlыкlухэм алъыплъэнхэ фае. Зэрарэу наркотикхэм къахьырэр зэпымыоу къафаlуатэу, видеосюжетхэмкlэ арагъэлъэгъумэ, ишlуагъэ къэкlощт. Ыпшъэкlэ зигугъу къэтшlыгъэ шэнхэм ащыщхэр хэмылъыгъэхэу къыхафэхэмэ, врач ебгъэплъымэ нахь тэрэз. Ныбжьы-кlэр зэрыхьэрэ сайт-хэр ежь зыщимысхэм ууплъэкlузэ пшlын фае. Зыдакlорэр, зигъусэхэр амал зэриlэкlэ къебгъэ-lотэшъумэ, гъогу занкlэ тепщэшъущт. Нахь пасэу узыр къыхэбгъэщы къэс, ІэпыІэгъу уфэхъуным иамал щыl.

ЕплъыкІэхэр

Илъэс 28-рэ зыныбжь пшъэшъэжъыеу спайсым пыщагъэ хъугъэм янэ къеlуатэ:

- Сипшъашъэ ыныбжьи макІэп, егъашІи тегуцафэу зы шэн мыхъун къыхэфагьэп. Джыри еджэзэ, ІофшІэн дэгъу зэфэшъхьафхэр ыгъэцак Іэщтыгьэх, егьаш Іи хэукъоным, дэхыным тегупшысагъэп. Хъулъфыгъэ нэІуасэ зэришІыгъэм тыщыгъуазэу щытыгъ, ау ар зыщыщыр тшІагьэп. Охьтабэ темышІэу тутын ешъоныр къыштагъ. Нэужым пчыхьэрэ кlасэу къэкlожьэу ригъэжьагъ. Ушъхьагъу зэфэшъхьафхэр иlагъэх, тэри типшъашъэ ылъэ тетэу, Іушэу теплъыщтыгъэти, ы юрэр тшюшъ хъущтыгъэ. Уахътэу тешІагьэр къэсІонэу сшІэжьырэп, изекІокІэ-шІыкІэхэр нервэ уз зиІэм фэдэу ыгъэжьыхэу, инэплъэгъу къыгъэу, чъыеныр къытекІоу ыублагь. ЕтІорэр зэхимышІыкІыжьэу, щынэныр къыштагъ. Неврологхэр, нью Іазэхэр едгъэплъыгъэх. Ащыщ горэм «Шъуипшъашъэ нарколог ишыкlагъ» къызытеlом. тхьамыкlагьор къызэрэтлъы Іэсыгъэр къыдгуры Іуагъ. НэІуасэ ышІыгьэ хъульфыгьэр шІу ыльэгъугъ, ащ ыюрэм зэкІэми ядэІугъ, спайсым «гъэры» ехъулІагъ.

Ипсауныгьэ изытет дэй дэдэ хъугьагьэ. Зэтеуцожьыным тыщыгугьыжьыщтыгьэп. Врач зэфэшъхьафхэр едгьэюзагьэх, ильэс псаум сымэджэщхэм тачюльыгь. Зыпкъ идгъэуцуагъ, ежь-ежьырэу ышъхьэ зэрихьан амал ию хъугъэ, ау ыпэкю зэрэщытыгьэм фэдэжьэп. Къехъулюгъэри къыгурыюрэп, джыри изакъо зыхъукю мэщынэ, юф ышюжьышъурэп.

Алина, илъэс 21-рэ ыныбжь, колледжым щеджэщтыгь:

— Илъэс 19 сыныбжьыгъэп тутын сешъоу зысэублэм. Колледжым пыщэгъу къысфэхъугъэ пшъашъэхэм зэк lэри адэсшlагъ. Ахэм тызэхэтхэу кальянбарым тык lощтыгъэ мэ lэшlу зыпыурэ тутынхэм тяшъонэу. Игъорыгъозэ спайсым тытехьагъ. Сятэ си lэжьэп, сянэ къызешlэм, акъыл къысигъэгъо-

тынэу сауж къихьагъ. Бэрэ кlэсlэжьэу, унэм сыкъемыкlопlэжьэу, илъхэр истыгъукlыхэу сыхэтыгъ. Наркологым дэжь сянэ сищи, lэпыlэгъу къысфэхъугъ. Апэрэ тхьамафэр лъэшэу къин къысщыхъугъ, лъыр загъэкъабзэм, сиакъыл тlэкly къэнэфыгъ. Джы зыпари зэсхьылlэрэп, сфэукlочlыщтыр сшlэрэп. Еджакlуи сыкlорэп, loфи сшlэрэп.

ЫпшъэкІэ зигугъу къэсшІыгъэ наркотик лъэпкъхэр хэбзэнчъэу зэрагъэзекІохэрэм, ахэм япхыгъэ бзэджэшІагъэхэм афэгъэхьыгъэу Адыгэ Республикэм хэгъэгу кюц юфхэмкіэ и Министерствэ ипресс-къулыкъу ипащэу Гъомлэшк Байзэт тыдэгущы агъ. Ащ къызэриІуагъэмкІэ, блэкІыгъэ илъэсым ебгъапшэмэ, мыгъэ мыхэм япхыгъэ бзэджэшІагьэхэм япчъагьэ нахь макІэ хъугъэ. 2015-рэ илъэсым хъугъэ-шІэгьэ 245-рэ агъэунэфыгъ, Іофтхьабзэу зэрахьагъэхэм яшІуагъэкІэ наркотик лъэпкъ зэфэшъхьафэу килограмм 25рэ (сомэ миллион 30 зыуасэ фэдиз) къапкъырахыгъ. Ащ щыщэу килограмм 18-р — «спайс», «соль» зыфаlохэрэр ары.

Наркотикхэм япхыгъэ бзэджэшlагъэхэр гъэунэфыгъуае хъугъэх. Зыщэхэрэмрэ зэзыхьылlэхэрэмрэ Интернетымкlэ зэзэгъыныгъэ зэдашlышъ, тефэрэ ахъщэр карточкэм афырагъахьэ. Нэужым зыдагъэтlылъыгъэр наркоманым къыфатхы. Чlыпlэ гъэшlэгъонхэр къагъотых — къэхалъэхэм, хэкlитэкъупlэхэм, зыгъэпсэфыпlэ паркхэм адэт чъыг чlэгъхэм.

2016-рэ илъэсым икъихьэгъу наркоманэу учетым хэтэу агъэунэфыгъэр нэбгырэ 1732-рэ, 58-р — апэрэу хагъэуцуагъэх.

ЮШЪЫНЭ Сусан.

Бэмэ къызфагъэфедэн алъэкІыгъ

Пенсиехэмкіэ фондым и Къутамэу Адыгэ Республикэм щыіэм щызэхэщэгъэ къекіокіырэ мобильнэ клиент къулыкъум ифэіо-фашіэхэр жъоныгъокіэ мазэм Адыгеим щыпсэурэ нэбгыри 100-м ехъурэмэ къызфагъэфедэн алъэкіыгъ.

Агъэнэфэгъэ планым тегъэпсыкlыгъэу клиент къулыкъум жъоныгъуакlэмкlэ аужырэ дэкlыгъо егъэблэгъэнэу зэ-

хищэгьагьэр Тэхьутэмыкьое районымкіэ къуаджэу Бжыхьэкьоякіэмрэ къутырэу Садыкіэмрэ ащыкіуагьэх. Мы

мафэм упчіэ зэфэшъхьафхэр яіэхэу егъэблэгъэным нэбгырэ 20-м ехъу къекіоліэгъагъ. Нахьыбэмкіэ ахэр къызыкіэ-упчіагъэхэр пенсиехэр ягъэгъэуцугъэнхэр ыкіи ятыгъэнхэр, пенсие ягъэгъэуцугъэным фэші ищыкіэгъэ тхылъхэр нахь пасэу зэрауплъэкіухэрэ шіыкіэхэр, іоф зышіэн зымылъэкіырэ ціыфым ифэіофашіэхэр зэрэфагъэцакіэхэрэм епхыгъэ компенсационнэ тынхэр зэрэгъэпсыгъэхэр ары.

ЖъоныгъуакІэр къызихьагъэм къыщыублагъэу къекІокІырэ мобильнэ къулыкъур республикэм ипсэупІи 10-м ащыІагъ, нэбгыри 100-м ехъу ригъэблэгъагъ.

Аухэсыгъэ планым зэригъэнафэрэм тегъэпсык ыгъэу, мобильнэ клиент къулыкъум мэкъуогъу мазэм телъытэгъэ дэк ыгъохэр ащырегъажьэ Кощхьэблэ районымк эпоселк у Майскэмрэ къуаджэу Блащэпсынэрэ. Мы мазэм клиент къулыкъур республикэм ипсэуп и 9-мэ ащы этъ нэфагъ.

Макъэ яжъугъэlун **шъулъэкlыщт**

Пенсиехэмкіэ фондым и Къутамэу Адыгэ Республикэм щыіэмрэ ащ ичіыпіэ къулыкъухэмрэ хэушъхьафыкіыгъэу альэпльэх хэбзэгьэуцугьэм ыгьэнэфэрэ лэжьэпкіэ анахь макіэм нэмысэу яіофышіэхэм лэжьапкіэ язытырэ ыкіи джащ фэдэу конвертым дэльэу лэжьапкіэр аіузыгъэкіэжьырэ Іофшіэпіэ пстэуми.

Іофышіэ пстэуми агу къэдгъэкіыжьы тшіоигъу конвертым дэлъэу аратырэ лэжьапкіэм аныбжь къызыскіэ афагъэ-уцущт пенсиер ыкіи социальнэ пособиехэр нахь макіэ зэришіырэр. Джащ фэдэу Іофшіапіэм Іукіыжьхэ зыхъукіэ

аратыщт пособиеми ащ къыщегъакlэ, нэмыкl лъэныкъохэмкlи иягъэ къякlы.

Конвертым дэлъэу лэжьапкіэ къызэрэшъуатырэм е шъуилэжьапкіэ хэбзэгъэуцугъэм ыгъэнэфэрэ лэжьэпкіэ анахь макіэм зэрэнэмысырэм яхьыліа-

гъэу макъэ яжъугъэlун шъулъэкlыщт ыхэкlэ нэlуасэ шъузыщыфэтшlыщт «цыхьэшlэгъу телефонхэмкlэ». Мары ахэм яномерхэр:

къалэу МыекъуапэкІэ — 8(8772) 21-03-85, 53-99-28;

Джэджэ районымкІэ — 8(877-79) 9-15-47;

5-47, Кощхьэблэ районымкІэ — 8(87770) -10-56:

Красногвардейскэ районымкІэ — 8(87778) 5-14-72;

мыекьопэ районымкіэ — 8(87777) 2-21-81, 2-22-12, 2-01-11; Тэхьутэмыкьое районымкіэ — 8 (87771) 94-1-61, 96-5-72;

Теуцожь районымкІэ— 8(87772) 9-71-20;

Шэуджэн районымкІэ — 8(87773) 9-24-06;

АдыгэкъалэкІэ — 8(87772) 9-14-75; AP-м иреспубликэ КъутамэкІэ — 8(8772) 53-88-57.

Къабарэу къалъыІэсыгъэхэр ауплъэкіух, нэужым зэгъусэхэу уплъэкіунхэр ашіынхэм фэші ахэр лъагъэІэсыжьых іофшіэнымкіэ къэралыгъо комиссием.

Пенсиехэмкіэ фондым и Къутамэу Адыгэ Республикэм щыіэм ипресс-къулыкъу.

Типсауныгъэ зэкіэмэ анахь лъапі

Тутын емышъогъэным и Дунэе мафэ фэгъэхьыгъэ пресс-зэІукІэ бэмышІэу Мыекъуапэ щыкІуагъ. Ар зэрищагъ Адыгэ Республикэм медицинэ профилактикэмкІэ и Гупчэ иврач шъхьаІэу Мэт Заремэ.

Іофтхьабзэм хэлэжьагъэх клиническэ онкологическэ психиатр-наркологэу Хьапэпх диспансерым иІофышІэу Оль-Анжелинэ, Адыгэ республикэ га Неткачевар, Роспотребнадзорым и ГъэІорышІапІэу Адыгеим щыІэм иотдел испециалистэкспертэу Шъхьэлэхъо Зурет, нэмыкІхэри.

Мэт Заремэ къызэриІуагъэмкІэ, зэрэдунаеу тштэмэ, проценти 10-м ехъумэ тутыным ыпкъ къикІыкІэ ядунай ахъожьы. Илъэс къэс мыр ушъхьагъу афэхъузэ миллиони 6-мэ ящыІэныгъэ аухы. Къыхэгъэщыгъэн фае ахэм ащыщэу нэбгырэ мин 600-м ехъур тутын зэремышъохэрэр, ау тутын Іугьоу зыІуащагьэм ыпкъ къикІэу, сымаджэ зэрэхъугъэхэр.

— УпчІэнэу Адыгеим щашІыгъэм къызэригъэлъэгъуагъэмкІэ, 2015-рэ илъэсым тутын ешъохэрэм япчъагъэ процент 21,1рэ хъугъэ. БлэкІыгъэ илъэсхэм ягъэпшагъэмэ, ар нахь макІ. 2013-рэ ильэсым — про-цент 32,5-рэ, 2014-м — процент 25,4-рэ хъущтыгъэ, къыІуагъ Мэт Заремэ.

Адэбз узыр цІыфым къеузыным тутыныр ушъхьагъу зэрэфэхъурэр зэхэсыгьом къыщаlуагъ. Жьыкъэщапlэхэм, гулъынтфэ системэм зэрарышхо ащ арехы, нэужым уз щынагьохэр къахэкІы. Адэбз уз зэфэшъхьаф 15 тутынэшъоным къыхэкІын ылъэкІыщт.

- Тутыным хэлъ никотиным цІыфым ыпкъышъол иегьэшхо регьэкІы. Ащ ыпкъ къикІыкІэ лъынтфэхэр нахь зэжъу мэхъу, лъыр тэрэзэу ахэм арыкІорэп. Никотиным шъхьэм екІурэ лъынтфэхэми зэрар арехы, — къыІуагъ врач онкологэу Геннадий Казаковым. -Нэужым цІыфым ышъхьэ нахь макі эу Іоф ешіэ, нахыыбэрэ мэузы, илъыдэкІуае хахъоу къырегъажьэ.

Анахьэу зыфэсакъыжьын фаехэр сабый зышъо хэлъ бзылъфыгъэхэр ары. Тутыным ешъонхэр щамыгъэтымэ ахэм сабыим зэрар рахыщт, нэужым гумэкІыгьо гъэнэфагъэхэр къыхэкІынхэм ищынагъо щыІ.

Тутыным пкъышъолым зэрарэу рихырэр пстэуми дэгъоу къыдгурэю, ау ащ пыщагъэхэм чаадзыжьыныр къин къащэхъу. Ащ тиныбжьыкІэхэр пэчыжьэ хъунхэм, япсауныгъэ изытет фэсакъынхэм фэlорышІэрэ пэшІорыгьэшъ Іофтхьабзэу тиреспубликэ щызэхащэрэр бэ. Адыгэ республикэ клиническэ онкологическэ диспансерым, АР-м медицинэ профилактикэмкіэ и Гупчэ яіофышіэхэм еджэпІэ учреждениехэр къакІухьэх, тутыным гумэкІыгьоу къызыдихьын ылъэк ыщтхэр къафајуатэ. Тутыным гухахъоу хэлъым нахьи типсауныгъэ зэрэнахь лъапІэр къагурыІоу къэтэджынхэм фагъасэх.

ГЪОНЭЖЬЫКЪО Сэтэнай.

Гьогухэр ЩЫНЭГЪОНЧЪЭУ

щытынхэ фае

Автомобиль гъогухэм язытет зэрэдэим водительхэм гумэкіыгъуабэ къафехьы. Адыгеим гъогукіэхэр щышІыгъэнхэм ыкіи игъэкіотыгъэ гъэцэкіэжьынхэр яшіыліэгъэнхэм мэхьанэшхо зэриіэр Адыгэ Республикэм и Ліышъхьэу Тхьакіущынэ Аслъан бэрэ къыщыхегъэщы. Ащкіэ гухэлъэу щыіэхэр гъэцэкіэгъэнхэм фэші федеральнэ ыкіи республикэ бюджетхэм къатіупщыгъэ ахъщэр агъэфедэ.

2016-рэ илъэсым Мыекъуапэ игъогухэр агъэцэкІэжьынхэм фэшІ Адыгеим игьогу фонд сомэ миллиони 150-рэ фэдиз къытІупщыгъ. Мылъкоу къаІэкІэхьагъэмкІэ асфальт зытелъ гьогушхохэм ыкІи лъэс гьогухэм гъэцэкІэжьын дэгъухэр арашІылІэщтых, мыжъо-пшэхъо гьогухэр ашІыщтых, агъэкІэжьыщтых. ГъэцэкІэжьын ІофшІэнхэр зышІыщт псэолъэшІ организациехэр зэнэкъокъу шіыкіэм тетэу къыхахых.

Мыекъопэ къэлэ администрацием ипащэ игуадзэу Сергей Сидоренкэм къызэриІуагъэмкІэ, ы илъэсым Мыекъуапэ иавпэјухьэгъэ ахъщэу сомэ миллиони 10-м ехъур муниципальнэ бюджетым къыхахыгъ. Мыекъуапэ иурамэу «Келермесское шоссе» зыфаlорэр агъэцэкlэжьыгъах, урамэу Калининым гъэцэк Іофш Іофш Іофш Іофш кІох. Ахэр зыгъэцакІэхэрэр зэІухыгъэ Іахьзэхэлъ обществэу «Дортрансервисыр» ары. Псэолъэш организацием мэфэ 30 піальэкіэ гъэцэкіэжьынхэр къыухынхэ фае.

Джащ фэдэу Мыекъуапэ игьогухэу игьэкІотыгьэ гьэцэкІэжьынхэр зырашІылІэщтхэм ащыщых Юннатхэм яурам (урамэу я 12-рэ Мартым къыщетомобиль гьогу участки 9 агъэ- гьэжьагъэу Депутатскэм нэс); цэкІэжьыщт. Гъогухэм япроект урамэу Пионерскэм (Юннат-

хэм яурам къыщегъэжьагъэу Чкаловым ыцІэ зыхьырэм нэс, лъэс гъогухэр къыхиубытэхэу); урамэу Курганнэм (тырку банкым къыщегъэжьагъэу урамэу Свободэм нэс); урамэу Курганнэм къыщегъэжьагъэу Пролетарскэм нэс; урамэу Хьахъуратэм ыцІэ зыхьырэм, станицэу Ханскэм къикІэу къалэм икъыдэхьэгъу гъогу, Юннатхэм яурам къыщегъэжьагъэу МЧС-м екТурэ гъогум нэс; урамэу Хьахъуратэм (урамэу Восточнэм къышегьэжьагьэу Шэуджэным ыціэ зыхьырэм нэс); псыхъоу Шъхьэгуащэ (урамэу Апшеронскэм къыщегъэжьагъэу Майкопскэм нэс); урамэу Железнодорожнэм иучасткэу «Новая» зыфиlорэм. Я 3-рэ участкэм хэхьэрэ урамхэу Павловым, Аэродромнэм ыкІи Остапенкэм гъогукІэхэр ащагъэпсыщтых.

Джащ фэдэу цІыфхэр нахьыбэу зыщызекІохэрэ лъэс гъогуи 4-р агъэцэкІэжьынэу щыт. Ахэр урамхэу Димитровым, Гаражнэм, Железнодорожнэм ыкІи «2-я Короткая» зыфијорэм екјурэ лъэс гъогухэр арых. Урамхэу Пролетарскэм ыкІи Пионерскэм якІурэ лъэс гъогухэм плиткэ атыралъхьан ямурад. Ахэм анэмыкІэу поселкэу Подгорнэм иурамэу Школьнэм ыкІи станицэу Ханскэм иурамэу Покровскэм мыжъо-пшэхъо гъогухэр ащашІыщтых. Джащ фэдэу мы ахъщэм къыдыхэлъытагъэу урамхэу Хьахъуратэм ыцІэ зыхьырэм, Заводскоим, Пионерскэм, Юннатхэм яурам нэфрыгъуазэхэр ащагъэуцущтых.

— Мы уахътэм гьогухэр зыгъэцэкІэжьыщт псэолъэшІ организациехэм азыфагу зэнэкъокъу щэкlo, — elo С. Сидоренкэм. — Капитальнэ гъэцэкІэжьыным хахьэу асфальтыкІэ гьогухэм атыралъхьащт ыкІи псырыкІуапІэхэр чІалъхьащтых, тамыгъэхэр, нэфрыгъуазэхэр агъэуцущтых. Гъогоу агъэцэкІэжьыгъэхэм язытет илъэс къэс тэуплъэкly, хэукъоныгъэ горэхэр къызыхэдгъэщкІэ, ахэр ятэгъэтэрэзыжьых. Урысые Народнэ фронтым тигъогухэм язытет зеуплъэкІум, анахь дэгъуи 5-мэ Мыекъуапэ игъогухэр ахагъэхьагь. Ар тэркІэ къэгьэльэгьон дэгъу.

Къэлэ администрацием ипа щэу А. Наролиным специалистхэм пшъэрылъ афишІыгъ Іофшіэнхэр зэрэлъыкіуатэхэрэм пытагъэ хэлъэу лъыплъэнхэу.

 Гъогухэм игъэкІотыгъэ гъэцэкІэжьынхэр яшІылІэгъэнхэм, кІэу шІыгъэнхэм алъэныкъокІэ пшъэрылъэу щыІэхэр шіокі имыі у гъэцэкіэгъэнхэ, уахътэу агъэнэфагъэм ІофшІэнхэр шюмыкынхэм тынагэ тедгъэтын фае, — еІо Мыекъуапэ имэр.

Гъогухэм язытет идэгъугъэ лъэгэпІэ инхэм анэсынхэ фае. Сыда пІомэ ахэр зэрэзэтегьэпсыхьагьэхэм имызакъоу, гьогу--енишк медехеажьной мынолында ныгъэ щынэгъончъэу щытын

Ощх къызещхыкІэ, Мыекъуапэ иурамхэм уащызекІон умылъэкІэу псыр атиз мэхъу, ащ къэлэдэсхэр лъэшэу егьэгумэкІых. Ащ къыхэкІэу къалэм иурамхэм ачІэлъ трубэхэу псыр зэрыкІохэрэм ягьэкъэбзэн ыкІи ягъэцэкІэжьын къалэм щыфежьагьэх. Арэу щытми, жъоныгъуакІэм и 28-м ощхышхоу къещхыгъэм къыхэкІэу Мыекъуапэ иурамхэм уащызекІоныр хэгьэкІи, машинэхэр хэмыкІышъухэу псышхо арыуцуагъ, цІыфхэм япсэупІэхэми ачІэхьагь.

Псыр гьогухэм атиз зыкІэхъурэм лъапсэ имыІэу щытэп, гъогу зэхэкІыпІэхэм ачІэлъ трубэхэм акіоці шіоир зэрарихьагъэм къыхэкІэу ощхыпсыр икъоу арычъыжьырэп.

Мыекъопэ къэлэ администрацием къызэрэщаІуагъэмкІэ, мы мазэм къыкоці псырыкіопіэ объект 12 фэдиз Мыекъуапэ щагъэцэкІэжьыщт. ПсырыкІуапІэхэм язытетет зыуплъэкІущтхэ хэушъхьафыкІыгьэ ІофшІэкІо куп зэхащагьэу ІофшІэнхэр агъэцакІэх, трубэхэм апэгъунэгьоу щыт каналхэр агьэкъабзэх, уцхэр аупкІэх, хэушъхьафыкІыгъэ техникэмкІэ трубэм ыкІоцІ аукъэбзы. ПсырыкІуапіэхэм ягъэкъэбзэн зэкіэмкіи сомэ миллиони 2 фэдиз пэlуагъэхьанэу ары къызэралъытагъэр. Непэрэ мафэм ехъулІзу процент 80-м кlахьэу псырыкІуапІэхэр агъэцэкІэжьыгъэх. Арэу щытми, Іофхэм язытет нахьышІу хъугъэу пфэІощтэп. КІАРЭ Фатим.

Сурэтхэр Іэшъынэ Аслъан тырихыгъэх.

• ИСКУССТВЭМРЭ ТИКЪЭГЪЭЛЪЭГЪОНХЭМРЭ

Машіом хэтхэу Къагъэзэжьы

«Мамырым фэгъэхьыгъэ гущыІищ» зыфи1орэ къэгъэльэгъоным дунэе мэхьанэ иІэу тэльытэ. КъокІыпІэм щыпсэурэ льэпкъхэм яискусствэхэмкІэ Къэралыгьо музееу Мыекъуапэ дэтым ар къыщызэ-Іуахыгъ.

Музеим идиректорэу Кушъу Нэфсэт зэхахьэм пэублэ гущыІэ къыщишІыгъ. Ащ игупшысэхэр лъигъэкІотагъэх Адыгэ Республикэм лъэпкъ ІофхэмкІэ, ІэкІыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адыря в эпхыныгъэхэмкІэ ыкІи къэбар жъугъэм иамалхэмкІэ и Комитет итхьаматэу Шъхьэлэхъо Аскэр. Ащ анахьэу къыхигъэщыгъэр лъэпкъ зэфэшъхьафхэр искусствэм ыбзэкІэ къызэрэгущыІэхэрэр, яеплъыкІэхэр цІыфхэм алъагъэІэсын зэралъэкІырэр ары.

Дагъыстан Хьаный, Лъэпшъыкъо Аднан, Шъэожъ Хьэсан нэбгырищыри ІэкІыб къэралыгьом къикІыжьыгъэх. Зыр араб, ятІонэ-

Шъэожъ Хьэсан адыгабзэр дэгъоу ешІэ, ныбджэгъубэ

тиреспубликэ щыриІэ хъугъэ. Сирием икъалэу Алеппо къыщыхъугъ, щапІугъ.

– СурэтышІэу тызэрэщытым къыпкъырыкІэу тизэфыщытыкІэхэр нахь пытагъэх, — къытиlуагъ Шъэожъ Хьэсан. — Сурэтхэмкlэ цІыфхэм талъыІэсы тшІоигъу. Сирием щыкІорэ зэо-банэм лажьэ зимыlэу хэкlуадэрэр макlэп. KlэлэцІыкІухэм, нэжъ-Іужъхэм псэукізу яіэр зыплъэгъукіз, заом тхьамык Іагъоу къызыдихьырэр нахьышіоу къыбгурыіощт.

Зэхахьэм къыщыгущы агъэх Стіашъу Яхьер, Мэщфэшіу рэр дагъыстан, ящэнэрэр адыг. Нэдждэт, Лъэпшъыкъо Аднан,

Шъэожъ Хьэсан, Дагъыстан Хьаный.

— Сирием сыкъикІыжьыгъэу Мыекъуапэ сыщэпсэу, — къеlуатэ Цэй Пщымафэ. — СигъашІэ сурэтхэм ахэсэлъагъо. «ПцІы сыусынэу сыфежьагъэми, сыгу ышІошъ хъущтэп» зытетхэгъэ сурэтыр щыІэныгъэм иІотакІу.

— Сянэ-сятэхэр Сирием къыщыхъугьэх, Мыекъуапэ къагьэзэжьыгь, — игупшысэхэм тащегьэгъуазэ бзылъфыгъэ ныбжьыкІэу Сихъу Симазэ. — Сурэтхэм яшІуагъэкІэ, шъыпкъагъэу ахэм ахэлъымкІэ тилъэпкъ итарихъ нахьышіоу зэтэгъашіэ.

Адыгэхэр егъэзыгъэ ІофкІэ ячІы-

МашІом хэтхэу тильэпкьэгьухэр адыгэмэ ячІыгу икІыжьыгъагъэх. Илъэси 150-м нахьыбэ тешІагьэу машІом хэтхэу Сирием

Сурэтхэр щыІэныгъэм иІотакІох, зэхэщакІохэм Іофыгьо ин агъэцэкІагъэу тэлъытэ.

гу зэрикІыжьыщтыгьэхэм ехьылІэгьэ сурэтым ыпашъхьэ щытых Сихъу Мунибрэ ыпхъоу Симазэрэ. ЦІыфхэм ягумэкІ, якъиныгьохэр сурэтым къегьэлъагьох.

къикІыжьыхэзэ, хэкужъым къэкІо-

Сурэтыр музеим къыщытет-

ФЕСТИВАЛЬ-ЗЭНЭКЪОКЪУХЭР

«Адыгеим ижъогъожъыехэм» заушъомбгъу жьэщтых, — къытиІуагъ Адыгеим

Урысые Федерациемрэ Адыгэ Республикэмрэ культурэмкІэ яминистерствэхэм, республикэм льэпкъ культурэмкІэ и Гупчэ зэхащэгьэ фестиваль-зэнэкъокьоу «Адыгеим ижьогьожьыехэр» мэкьуогьум и 3 -6-м Мыекъуапэ щык Іощт.

— Абхъазым, Румынием, Молдовэм, Казахстан, Къыблэ Осетием, Москва, Самарэ, Ростов

хэкухэм, Темыр Кавказым иреспубликэхэм, нэмыкІхэм ятворческэ купхэр фестивалым хэлэ-

культурэмкІэ иминистрэ игуадзэу ШъэуапцІэкъо Аминэт. -Нэбгырэ 300 фэдизмэ яІэпэІэсэныгъэ къагъэлъэгъощт.

Фестивалыр Адыгеим зыщызэхащэрэр илъэс 19 хъугъэ. Хэлажьэ зышІоигъохэм япчъагъэ зызэриІэтырэм фэшІ «Дунэе фестиваль» зыфаусыгъэр илъэси 9 мэхъу. НыбжьыкІэхэмрэ кІэлэціыкіухэмрэ орэдхэр къающтых, къэшъощтых, ясэнаущыгъэ къызэрэзэІуахыщтым пылъыщтых.

Адыгеим икупхэу «Майкопчанкэр», «Мыекъуапэ инэфылъэхэр»,

нэмыкІхэри фестивалым щытлъэгъущтых. Лъэпкъхэм, шъолъырхэм ятворчествэ къызэфаІотэщт. Абхъазым щыщхэм къызэраlуагъэу, Адыгэ Республикэм рэхьатныгъэ зэрилъым, мамыр псэукІэм хэхъоныгъэ зэрэщыфашІырэм фэшІ ягуапэу ансамблэхэр Мыекъуапэ къэкІох.

Лъэпкъ музеим ыпашъхьэ тыгьуасэ зэlукlэгьу гьэшlэгьон щыкІуагъ. Адыгэ шэн-хабзэхэм атетэу хьакІэхэм апэгъокІыгъэх, адыгэ къашъохэр тимылъэпкъэгъухэм къашІыгъэх, уджыгъэх.

СурэтышІхэм, ІэпэІасэхэм яІофшІагъэхэр непэ «Налмэсым» и Унэ къыщагъэлъэгъощтых, фестиваль-зэнэкъокъур сыхьатыр 10-м къызэІуахыщт.

О ПІУНЫГЪЭМРЭ СПОРТ ПСЭУАЛЪЭХЭМРЭ

Депутатым ишІухьафтын

Мыекъуапэ испорт псэуалъэхэм япчъагъэ къыхэхъуагъ. Парламентым идепутатэу Пэнэшъу Къэплъан кІэщакІо фэхьуи, республикэм икъэлэ шъхьаІэ иурамхэу Пролетарскэмрэ Школьнэмрэ зыщызэуал Гэхэрэм дэжь футбол цІыкІум пае ешІапІэ къыщызэІуахыгь.

КІэлэціыкіухэм якъэухъумэн и Дунэе мафэ ехъулІэу спорт псэуалъэм игъэпсын аухыгъ, -къыщијуагъ зэхахьэм Мыекъуапэ иадминистрацие физкультурэмкІэ ыкІи спортымкІэ икомитет итхьаматэу Дмитрий Щербаневым. — Мыщ къыпэгъунэгьоу унакІэхэр ашІых, цІыфхэр шІэхэу ахэм ачІэхьажьыщтых. Пэнэшъу Къэплъан хэкІыпІэхэр къыгъотыхи, депутатым фатІупщырэ мылъкум къыхихыгъэ ахъщэмкІэ спорт псэуалъэр аригъэшІыгъ.

 Сапэм зыкъыщиІэтэу, зэхэкlыхьагъэу, кlэлэцlыкlухэмкlэ щынагьоу, ешъоным пыщагъэхэм якІуапІэу мы чІыпІэр щытыгь, — къытаlуагь ны-тыхэм, псэупlэм щыщхэм. — Тхьаегъэпсэу Пэнэшъу Къэплъан, тихьаблэ къыгъэкІэрэкІагъ.

ХъагъэкІэ къашІыхьэгъэ спорт псэуалъэм футбол цІыкІу щешІэщтых, физкультурэм пыщагъэхэм япсауныгъэ щагъэпытэщт.

КІэлэцІыкІухэмрэ ныбжьыкІэхэмрэ яапэрэ зэнэкъокъухэр фут-

болымкІэ спорт псэуалъэм щызэхащагъэх. ХагъэунэфыкІырэ чІыпІэхэр къыдэзыхыгъэхэм Пэнэшъу Къэплъан афэгушІуагъ. Футбол решІэнхэу шъуашэхэр, Іэгуаохэр шІухьафтын афишІыгьэх, текІоныгъэр зыфагъэшъошагъэхэм медальхэр аритыжьыгъ.

Физкультурэмрэ спортымрэ кІэлэцІыкІухэр апІух, — къыщи-

Іуагъ зэхахьэм Къ. Пэнэшъум. Тинеущрэ мафэ къырыкІощтыр бэкІэ зэлъытыгъэхэр ныбжыыкІэхэр ары. Гъусэныгъэ зэдытиlэу тапэкІи къалэм ипсэупІэхэр дгъэдэхэщтых, Адыгеим, Урысыем щытхъу къафэзыхьыщт ныбжьыкІэхэм ягъэсэн тыпылъыщт.

Опсэу, Къэплъан! ШІоу щыІэр Тхьэм къыбдегъэхъу.

Нэкіубгьор зыгьэхьазырыгьэр ЕМТІЫЛЪ Нурбый.

Зэхэзыщагъэр ыкІи къыдэзыгъэкІырэр:

Адыгэ Республикэм лъэпкъ ІофхэмкІэ, ІэкІыб къэралхэм ащыпсэурэ тильэпкьэгъухэм адыряІэ зэпхыныгъэхэмкІэ ыкІи къэбар жъугъэм иамалхэмкІэ и Комитет Адресыр: ур. Крестьянскэр, 236

> Редакциер зыдэщыІэр: 385000,

къ. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр,

Телефонхэр: приемнэр: 52-16-79, редактор шъхьа Гэм иапэрэ гуадзэр:

52-49-44, редактор гуадзэрпшъэдэкІыжь зыхьырэ секретарыр: 52-16-77.

E-mail: adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхьаты-

гъэр: Урысые Федерацием хэутын ІофхэмкІэ, телерадиокъэтынхэмкІэ ыкІи зэлъы-ІэсыкІэ амалхэмкІэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чІыпІэ гъэІорышІапІ, зэраушыхьатыгъэ номерыр ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр

ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

> ЗэкІэмкІи пчъагъэр 5063 Индексхэр 52161 52162 Зак. 309

Хэутыным узщыкІэтхэнэу щыт уахътэр Сыхьатыр 18.00 **З**ыщыктэтхэгъэхэ уахътэр Сыхьатыр 18.00

> Редактор шъхьаІэр Дэрбэ Т. И.

Редактор шъхьаІэм иапэрэ гуадзэр

МэщлІэкъо С. А.

ПшъэдэкІыжь зыхьырэ секретарыр

ЖакІэмыкъо

A. 3.